

Locomotiva din fundul curții

Măniuțiu transferă universul eroilor lui Caragiale din perimetrul domestic sub cerul liber. În dosul casei, în fundul curții de la numărul 9. Scenele de alcov au fost încredințate spațiului aparent deschis. În realitate, curtea lui Jupân Dumitrache nu comunică cu exteriorul decât prin "scara a mare": "schelele se-nfundă în podul grajdului", "portița dinspre maidan e încuiată". Încotro dau oare zidurile groase, ulucile "de doi stâneni" menite să apere onoarea de familist, morala puritană a comunității?

Claustrată sub cerul liber, lumea eroilor lui Caragiale pare ancorată în incertitudine. Un spațiu aflat sub semnul explicit al provizoratului. Curtea e un depozit în care au fost îngrămădite pentru un timp obiecte informe, suplinind funcția celor casnice, saci de nisip, statuete de un gust îndoielnic... O recuzită de mucava, de spectacol ambulant și grandilocvent, sugestia unei lumi pentru care posesiunea e în același timp rațiune de a exista și himeră.

Încă de la primele replici, sunetul trepidant al unei locomotive ne situează undeva la periferia urbei, la un capăt de linie. Sau la o "despărțire". Încă puțin și, dincolo de labirintul ulițelor, începe marea necunoscut al unei lumi noi, în prefacere, poate.

Între ziduri și sub cerul liber se consumă, însă, frenetic, cu disperare și pasiune devoratoare, existența marginală a eroilor. O lume deraiată, scăpată de sub control. Sub semnul unui veșnic dezechilibru.

O frică malădă și contagioasă – al cărei echivalent senzorial ar fi "pielea de găină" – stăpânește comportamentul și imaginarea personajelor. Ea e motorul acestor pasiuni debordante, al acestui teatru de gesticulație, de bălci al deșertăciunilor. Spaima absurdă și închipuită de a nu pierde, în mod ireparabil, ceea ce stăpânesc (onoarea de familist, fidelitatea

amantei). Ceva iluzoriu și totuși împlântat în certitudine.

Frica aceasta schimonosește măștile, dereglează mișcările, dezacordează vocile. Fiecare gest pare preambulul unui atac de apoplexie ori o descărcare nervoasă sub povara exceselor hormonale. În ținută comodă, de interior, fără uniforma care reclamă posturi ilare, de pretinsă autoritate, Jupân Dumitrache e mai degrabă un vechi client al ospiciului. Perorează cu ochii ieșiți din orbite și venele tâmpelor umflute. Mișcările îi sunt bruște, membrele se agită dezordonat, scăpate de sub controlul rațiunii. Mai cumpătat în aparență, Ipingescu e și el bântuit de fantasme apocaliptice despre dușmanii care "mănâncă din sudoarea poporului".

Veta și Chiriac sunt protagoniștii unui amor de operă bufă, consumat în gesturi disperate și focuri de armă. El, viril, cu alura unui macho de mahala, ascunde un suflet infantil, ea, veșnic abulică, își extrage energiile din această idilă nefericită, întoarsă pe toate fețele. La rândul ei, Zița trăiește cu obsesia mariajului dintâi și gustă, în vârful picioarelor, emoțiile unei iubiri adolescente. Spiridon, bolnav de frică, își debitează micul discurs despre o iluzorie eliberare de sub tirania jupânului, cocoțat nesigur pe speteaza unui scaun. Pasiunii, coșmaruri, tenebre ale sufletului sunt trăite pe muchie de cuțit, cu ultima suflare, într-un dezechilibru patologic. De aceea, personajele își dezvoltă, în comportamentul și structura mentală, reflexe de apărare mecanice împotriva intruziunii neobișnuitului care le-ar putea zdruncina rutina, eșafodajul fragil al existenței. Opoziția categorică față de atacurile obstinate ale lui Rică Venturiano, un "bagabont" care violează ordinea prestabilă a acestei lumi, e tot un reflex al fricii de necunoscut.

Singurul personaj liber (dat fiind accesul lui neîngrădit la informațiile lumii de afară) pare tocmai acest Venturiano. Un orb... la propriu și la figurat! Junele amorează

privește spectacolul lumii prin sticla mată a ochelarilor, redându-i ininteligibil într-o pășărească superioară, autorizată doar de "Vocea Patriotului Național". Venturiano e un fluture de noapte pe care aterizarea năprasnică în lumea felinarelor îl afundă și mai mult în tenebroase, gongorice fabulații pe marginea realității. El, singurul exponent al lumii sociale, e un paria, condamnat la năucirea totală. Spațiul din care provine intrusul, sugerează astfel Măniuțiu, nu e decât imaginea mărită a curții mai mici a chereștegiului. O

foto: Dragoș Cristescu

societate stupidă, măcinată de fantasmе, dereglată și ea. Un fund de lume care își joacă tumultuos ultima carte.

Chiar "furtunoase", evenimentele de la numărul 9 respectă un ritm propriu. Deși urmează un orar straniu, de neînțeles, sunetul locomotivei nevăzute pare etern, implacabil, scurtcircuit vital și necesar întrerupând reveria somnambulică a personajelor.

El e, pur și simplu, garanția existenței unui dincolo care îl validează pe aici, dar de care se face abstracție cu dezinvoltură și inconștientă. Căci lumea aceasta, ce nu pare să se întindă mai departe de spațiul insolit al Grădinii Union și de itinerariul rondurilor de noapte (care întrețin încă iluzia că granițele căminului sunt în siguranță, inviolabile), nu e cătuși de puțin complexată de lacunele ei. Până și cufărul sărăcăcios al lui Spiridon – un Hermes de maidan –, afișând o rută imposibilă, comică (Constanța – Boston), e un semn pe care regizorul ni-l vâra sub ochi cu ironie. Ca și cum o mână invizibilă și-ar fi bătut joc de bietul Spiridon, faptură pentru care definiția libertății se reduce la

somn, "tutun și cărtică".

Spre final, când toate socotelile par încheiate și rutina binecuvântată a vieții e din nou instaurată, locomotiva strivește brusc peretii lumii nesigure de mucava. Precipitarea nervoasă, panica și neputința personajelor de a se stăpâni culminează cu această imagine apocaliptică. Granițele fragile ale universului lor sunt sparte definitiv. În mod inexorabil, exteriorul tinde să își impună legea și ritmul propriu eroilor, tot atâtea conținuturi psihice dezechilibrate, autonome, parcelare. Paradoxal însă, nimic din imaginea finală a spectacolului lui Măniuțiu nu ne sugerează existența unui tren salvator în urma acestei locomotive.

Trenul, care a dat buzna și în imaginarul modern, ajungând să ocupe un rol de prim rang în lumea simbolurilor, se înscrie printre semnele evoluției, urmaș al șerpilor și monștrilor. După cum, în vise, el este înțeles în mod curent ca o imagine a vieții colective, sociale și a destinului care ne duc cu ele, tot astfel locomotiva lui Măniuțiu însumează toate proprietățile aceluși dincolo necunoscut, ignorat – nou-

tatea absolută (seria 0001). Doar funcția ei este abolită. Ce rost are o locomotivă lipsită de trup, decapitată?

Căci locomotiva **Noptii furtunoase** e cu adevărat monstruoasă, scăpată de sub control, amenințând să-i strivească pe eroi. Ea nu mai semnifică vehiculul evoluției pe care noi îl luăm într-o direcție bună sau greșită sau pe care de cele mai multe ori îl pierdem, îl ratăm. Pentru Măniuțiu, eroii lui Caragiale sunt absolviți de greutatea alegerii și de sentimentul ratării pentru că ei ignoră rostul acestui vehicul.

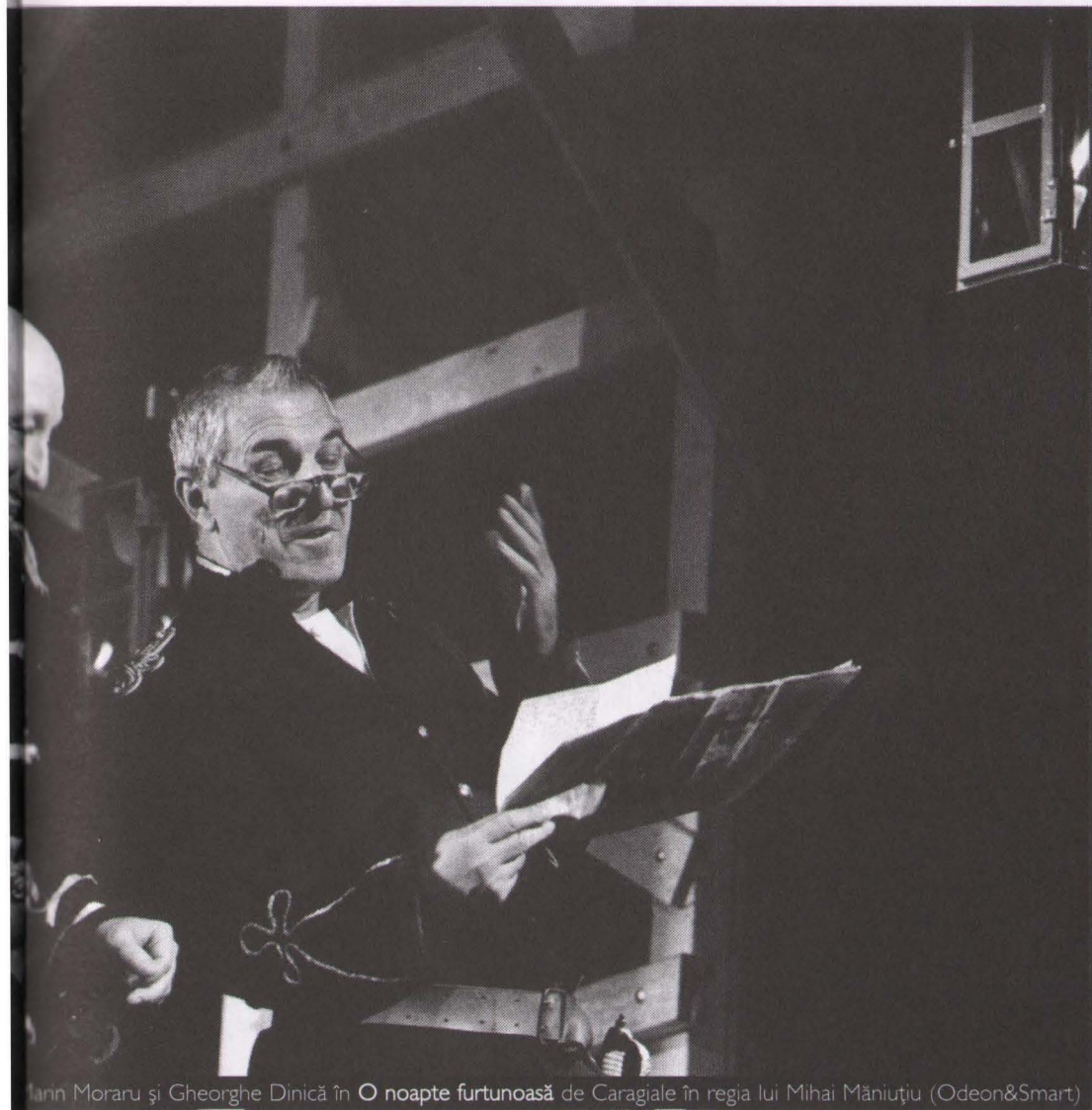
Ceea ce antrena conștientizarea, evoluția psihică spre o nouă viață duce acum, dimpotrivă, la stagnare, la încremenire.

Locomotiva care deraiază în curtea che-restegiuului e simbolul unei (r)evoluții eșuate. Ea e monstrul fără chip din fantasmеle personajelor. Cu semnalele lui care le tulbură lumea cu regularitate aproape familiară, securizantă, eroii erau de mult obișnuți. Ceea ce îi înspăimântă e însă imaginea necunoscută a Balaurului ce irumpe năvalnic, inexplicabil, prin zidul curții, cutremurând din temelii construcția lor mentală. Acestei imagini încearcă ei să

se împotrivescă ineficace: cu gesturi înmuiate ca în vis, cu armele lor de recuzită, de paiețe ale unei opere facile. Dacă până atunci au fost protagoniști de paradă ai arilor executate la rampă, personajele se retrag, tăcute, în fața noutății fără sens, pierzându-se în cele din urmă, învăluite în aburii monstrului.

În spectacolul lui Mihai Măniuțiu, trenul, deraind, își ratează destinația. Într-o lume ai cărei eroi se sperie și de propria lor umbră, locomotiva ce năvăleşte pe nepusă masă pune capăt provizoratului și insecurității. Într-un mod lamentabil, însă. Aceasta e cheia filonului tragic pe care Măniuțiu îl descoperă în marea comedie a lui Caragiale. Și a zilelor noastre.

Andreea Dumitru

Marian Moraru și Gheorghe Dinică în **O noapte furtunoasă** de Caragiale în regia lui Mihai Măniuțiu (Odeon&Smart)